

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausunto hallituksen esitykseen laiksi oppivelvollisuudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
OKM032:00/2019

Etelä-Savon Koulutus Oy:n näkemyksen mukaan lakiesityksissä esitetyt rakenteelliset uudistukset ovat tarkoituksenmukaisia. Ne palvelevat työllisyyden ja osaamistason kehittämisen sekä yhteiskuntavastuun tavoitteita saada kaikki nuoret suorittamaan vähintään toisen asteen koulutus tai tutkinto. Lakiesitykset siis tukevat tältä osin myös sitä vastuullisuuden arvoa, joka Esedulla on koulutuksen järjestäjän toiminnan ytimessä.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tulisi koskea vain kuntaomisteisia koulutuksenjärjestäjiä, sillä kunnat ovat velvollisia huolehtimaan alueellaan asuvien nuorten oppivelvollisuuden täyttymisestä. Kuntien (kunnat, kuntayhtymät ja kuntien omistamat osakeyhtiöt) omistamien toisen asteen oppilaitosten laadukkaaseen ohjaukseen ja opiskelijahuoltoon käyttämä resursointi tulee oppivelvollisuuden hoitamistehtävää annettaessa ottaa huomioon.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen vaikuttavuutta tulee huolellisesti arvioida. Uudistuksessa on kyettävä entisestään lisäämään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjausta sekä vahvistamaan saumatonta yhteistyötä alueen sosiaali- ja terveystoimen järjestäjän kanssa.

On lisäksi huomattava, että oppivelvollisuusiän laajentaminen itsessään ei poista taustalla mahdollisesti olevaa, jo perusopetuksen aikana syntyneitä osaamisen vajetta tai haasteita hyvinvoinnissa. Jotta jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon, tarvitaan kohdennettujen tukitoimien ja rahoitustason kohottamisen lisäksi kokonaisvaltainen arvio nykyrakenteiden toimivuudesta ja tavasta edetä opinnoissa. Jokaisella perusopetuksen päättävällä tulisi olla tosiasialliset valmiudet toisen asteen tutkinnon suorittamiseksi.

Uudistuksen kustannukset ja maksuton toinen aste

Lakiuudistuksissa esitetään maksutonta toista astetta. Arviot tämän kustannuksista poikkeavat kuntaliiton laskemasta arviosta, joka on kaikkiaan noin 150 miljoonaa euroa. Koulutuksenjärjestäjien ohjaus- ja valvontavastuun merkittävä lisääntyminen on otettava kustannuksia laskettaessa huomioon. Oppivelvollisuuden laajentamisen sekä maksuttoman toisen asteen kustannukset tulee korvata koulutuksenjärjestäjille täysimääräisinä.

Ammatillisen koulutuksen rajut rahoitusleikkaukset viime vuosina eivät mahdollista oppivelvollisuuden laajentamisen toteutusta ilman realistista ja kustannusvastaavaa rahoitusta. Esitys lisää koulutuksen järjestäjän kustannuksia kokonaisuutena ja monesta eri näkökulmasta. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjille tulisi lisää vastuita erityisesti opetuksen, ohjauksen, valvonnan ja opintohallinnon näkökulmista. Myös tilankäyttötarpeet, ruokailun ja majoituksen järjestämiseen sekä liittyvät menot sekä mm. vakuutusmaksut ja opiskelijoiden matkustukseen liittyvät menot kasvaisivat. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu koskisi myös tilanteita, joissa suoritetaan oppivelvollisuutta tutkintokoulutukseen/opetukseen osallistumatta. Kustannukset kasvaisivat myös erilaisten opiskelussa käytettävien ammatillisten työvälineiden sekä henkilösuojainten osalta.

Esityksen mukaan oppivelvolliset olisivat tietyin edellytyksin oikeutettuja myös majoitus- ja matkakorvauksiin. Koulutuksen järjestäjä päättäisi ja maksaisi majoitus- ja matkakorvauksen hakemuksesta opiskelijalle aiheutuneista kustannuksista. Nämä kustannukset tulee korvata täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille aiheutumisperiaatteen mukaisesti. Muussa tapauksessa sekä opiskelijat että koulutuksenjärjestäjät joutuvat eriarvoiseen asemaan, kun päätöksiä tehdään erilaisilla kriteereillä ja toisaalta välimatkat kodin ja oppilaitoksen välillä eri koulutuksenjärjestäjien alueilla ovat hyvin erilaisia.

Esityksessä laajennetaan maksuttomuutta toisen asteen koulutuksen loppuun. Oikeus on tällöin laajempi kuin oppivelvollisuuden laajentaminen edellyttää. Kustannuksia saataisiin vähennettyä esimerkiksi rajoittamalla koulumatkojen maksuttomuutta vain oppivelvollisiin.

Arvonlisäverojen palautukset koulutuksenjärjestäjille korvaavat ainoastaan ostojen ALVit. Henkilöstökuluihin ei ALVia sisälly.

Uusi perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutuskokonaisuus

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa tulisi myöntää automaattisesti niille ammatillisen koulutuksen järjestäjille, joilla nyt on valmentavan koulutuksen järjestämislupa. Tällaisilla koulutuksen järjestäjillä on nyt jo olemassa tarve koulutuksen järjestämiselle sekä toimivat yhteistyömallit koulutuksen järjestämiseen.

Aiemmin oppivelvollisuuden laajentamista koskeneessa keskustelussa on vahvasti ollut mahdollisuus myös osallistua pajatyypiseen toimintaan. Nuorten työpajojen toimintaa voidaan opinnollistaa ja se tulisi säilyttää yhtenä oppivelvollisuuden suorittamisen mahdollisuutena. Opinnollistettu pajatoiminta vastaa niiden nuorten tarpeisiin, joiden osaamisen kehittämistä ja oppimista pajaympäristön toiminnalliset oppimismenetelmät tukevat oppilaitosmuotoista oppimista paremmin.

Nivelvaiheessa erityistä kehittämistä tarvitaan siihen, että kaikki peruskoulunsa päättävät eivät tule seuraavalle koulutusasteelle samoilla opiskeluvälillä. Osana uudenlaista laajennetun oppivelvollisuuden nivelvaihetta tulee arvioida myös voimassa olevaan ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön jo

sisältyvien, opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen organisointia ja käyttökelpoisuutta erityisesti tälle kohderyhmälle.

Lisäksi on yksityiskohtana syytä huomioida, että esitystekstissä mainittu ammattitutkinto ei useinkaan sovellu perusasteen jälkeiseksi ensimmäiseksi tutkinnoksi tai tutkintotasoksi, mikäli osaamista ei ole hankittu merkittävässä määrin muulla tavoin.

Toimeenpanon aikataulu

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettava laki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022. Aikataulua tulisi muuttaa siten, että laki tulisi voimaan 1.8.2022.

Lausunnon keskeinen sisältö

Esitys oppivelvollisuuden laajentamisesta ja toisen asteen maksuttomasta koulutuksesta on tavoitteiltaan oikea ja perusrakenteeltaan hyvä. Seuraavat asiat tulee kuitenkin ottaa jatkovalmistelussa huomioon:

- arvioitu lisärahoituksen taso ei ole riittävä esitettyihin uusiin tehtäviin ja vastuisiin nähden
- kustannukset tulee korvata täysimääräisenä
- voimaantulo tulisi siirtää vuodelle 2022
- ei erillistä järjestämisluvan hakemista tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen vaan annetaan automaattisesti niille koulutuksenjärjestäjille, joilla on jo Valma-lupa
- oppivelvollisuuden laajentamisessa tulisi ottaa huomioon peruskoulun päättäneiden erilaiset osaamistasot sekä oppimisvalmiudet ja -orientaatiot

Etelä-Savon Koulutus Oy

Arja Seppänen
toimitusjohtaja